

Ulise, Atena și ceilalți

Mitologia greco-romană povestită
prin pictură

COROLA

marcă a

Editurii ACT și Politon

Str. Înclinată, nr. 129, Sector 5, București, România, C.P. 050202

Tel: 0751 066 964, e-mail: office@corola.net

www.corola.net

Ulysse, Athéna et les autres

Copyright © Hachette livre (Le Chêne) 2025

© 2026 Editura ACT și Politon pentru prezenta ediție românească

Traducători: **Anca-Claudia Bunea și Iulia Bădescu**

Lector: **Maria Nicula**

Copywriter: **Otilia Caraza**

Tehnoredactor: **Teodora Vlădescu**

Coperta: **Alexandra Ilie**

Copyright Manager: **Andrei Popa**

Producător: **Adrian Hoțoiu**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

JOUNEAUX, CAMILLE

Ulise, Atena și ceilalți / Camille Jouneaux ; trad.: Anca-Claudia Bunea și Iulia Bădescu. - București : ACT și Politon, 2026

Conține bibliografie

Index

ISBN 978-630-303-402-7

I. Bunea, Anca-Claudia (trad.)

II. Bădescu, Iulia (trad.)

75

292

AVERTISMENT: Distribuirea, copierea sau piratarea în orice fel a acestei cărți nu este pedepsită numai prin lege, dar contravine și tuturor normelor și principiilor etice și sănătoase pe care un astfel de titlu le promovează. Ce fel de efect va avea energia pe care vreți să o transmiteți mai departe, dacă aceasta vine prin furt, ilegalitate și lipsă de respect față de autor și față de toți cei care au contribuit la crearea acestei cărți, astfel ca ea să ajungă la dumneavoastră? Împărtășiți cu ceilalți informațiile importante, valorile și lecțiile pe care le-ați aflat din acest material, într-un mod corect și responsabil.

CAMILLE JOUNEAUX

Ulise, Atena și ceilalți

Mitologia greco-romană povestită
prin pictură

Traducere din limba franceză de
Anca-Claudia Bunea și Iulia Bădescu

Cuvânt-înainte

Mi s-a cerut adesea să povestesc cum mi-am descoperit pasiunea pentru istoria artei, o pasiune care, în cazul meu, nu este nici moștenire de familie, nici rodul unei formări academice. Încercând să îngaim niște motive care nici pe mine nu mă convingeau, am început să caut sursa acestui interes al meu, pur și simplu pentru că ea nu se afla în imagini, ci în cuvinte. Am avut șansa să cresc cu gustul pentru cărți și povestiri și îmi place să cred că aceste chei deschid toate porțile.

Cu fascinație și uimire am descoperit, încă din copilărie și într-o versiune probabil îndulcită, războiul troian și pe eroii săi. De la textele antice la pictură nu este decât un pas, căci artiștii își înmoaie de secole pensulele în cerneala mitologiei greco-romane. La muzeu, le regăseam pe eroinele prigonite și pe zei mâniași din primele mele lecturi. Amintirea lor îmi oferea, într-o lume care îmi era la început străină, un fir al Ariadnei, rezistent și liniștitor, care să mă călăuzească, fără să mă rătăcesc, de-a lungul călătoriei mele prin istoria artei. Astăzi, îmi revine mie bucuria de a îmbina tot ce e mai bun din aceste două universuri, aducându-i laolaltă pe Ovidiu și Tițian, pe Homer și Ingres sau chiar pe Plutarh și Poussin, într-o carte care să se adreseze tuturor, pasionați și necunoscători deopotrivă.

Să începem cu evocarea mitologiei. Legende diferite de la un autor la altul, căci asta este însăși natura lor. Pentru a le povesti, am fost nevoită să aleg, preferând uneori versiunea care avea mai mult sens, alteori pe cea care îmi era mai aproape de suflet. Așadar, cititorul nu ar trebui să se mire dacă, pe alocuri, va găsi relatări care diferă de propriile amintiri.

A trebuit apoi să fac o altă alegere dificilă: cele mai faimoase povestiri își au originea în limba greacă, însă artiștii s-au inspirat, în general, din autorii latini și, în special, din Ovidiu. Trebuia, așadar, să vorbesc despre Afrodita sau despre Venus, despre Zeus sau despre Jupiter? Am hotărât ca, pentru a respecta originea acestor povestiri pe care le prețuiesc, să le redau folosind numele grecești ale personajelor, cu excepția a două povestiri – cea a Eneidei și cea a Psiheei, care își au izvoarele în latină. Pentru ca cititorul să nu fie bulversat, numele sunt traduse de fiecare dată între paranteze.

În final, de la numele străzilor la firmele comerciale și până la start-upurile care înfloresc pe internet, mitologia continuă să ne populeze existența fără ca măcar să ne dăm seama. Care

dintre noi, atunci când evocă cel mai frumos bulevard din lume, își amintește că Champs-Élysées desemna odinioară tărâmul celor fericiți din regatul lui Hades? Aceste legende dăinuie în lumea noastră actuală datorită autorilor care le-au transcris sau care chiar le-au inventat. Am dorit să le reamintesc importanța adăugând, la fiecare comentariu despre o operă de artă, o friză narativă care așază legenda în materialul său original.

Să trecem acum la pictură. Am început acest proiect cu o amplă explorare a creațiilor artiștilor, ceea ce mi-a oferit o asemenea bucurie, încât am dorit să transform această lucrare într-o adevărată sărbătoare iconografică, o celebrare a unor pictori cunoscuți sau mai puțin cunoscuți, dar toți de o virtuozitate remarcabilă. Căci este imposibil să abordăm subiectul fără paleta sofisticată a lui Tițian, fără freamătul pasional a lui Rubens sau îndrăzneala lui Caravaggio.

Motivul pentru care artiștii bărbați sunt majoritari în această carte este acela că ei au acaparat în mare măsură pictura pe teme mitologice. Printre numeroasele motive care au contribuit la instaurarea unui asemenea sistem se numără accesul lor mai facil la formarea artistică și posibilitatea de a lucra cu modele nud, inaccesibile femeilor din cauza convențiilor sociale. Totuși, câteva „războinice” ale penelului nu s-au dat bătute, iar pentru mine este o mândrie că le-am inclus în această carte, fără să fac vreo concesie de la gusturile sau exigențele mele în ceea ce privește calitatea: Artemisia Gentileschi, Michaelina Wautier, Élisabeth Vigée Le Brun și Angelica Kauffmann.

În afară de acești artiști, problema modului în care sunt tratate femeile în mitologie este esențială într-o lume contemporană în care atât de multe dintre noi luptăm pentru drepturile noastre. Fără să cădem nici în angelism conservator, nici în indignare anacronică, ar trebui să apreciem în continuare aceste povestiri și imaginile care le prezintă, rămânând însă pe deplin conștienți de ceea ce ele ne povestesc și ne arată. Departe de a ocoli subiectul, cartea oferă câteva direcții de reflecție care îi permit cititorului să-și croiască propriul drum în această privință.

În încheiere, aș dori să urez oricui deschide această carte – fie pentru o descoperire, fie pentru o întoarcere la sursă – să găsească în ea aceeași bucurie pe care am simțit-o eu atunci când am scris-o.

Cuprins

→ De unde izvorăsc legendele?

pag. 10

Să începem cu fundația

PARTEA 1

O distribuție de primă clasă

pag. 13

Portretele-robot ale zeităților olimpiene

PARTEA 2

Patimile și mânia zeilor

pag. 29

Nașterea și legendele olimpienilor

PARTEA 3

Eroi glorioși, dar încercați de soartă

pag. 145

Să descoperim unele dintre cele mai impresionante epopei

PARTEA 4

Infern și cădere

pag. 289

O descindere în Infern... fără garanția întoarcerii

→ Arbori genealogici

pag. 333

Descendența lui Haos

Descendența zeiței Gaia

Nașterea zeilor

→ Anexe

pag. 339

---

pag. 8

Jules Lefebvre

Safo

Înainte de 1912, ulei pe pânză

55 × 40,5 cm

Colecție privată

pag. 9

Școala flamandă

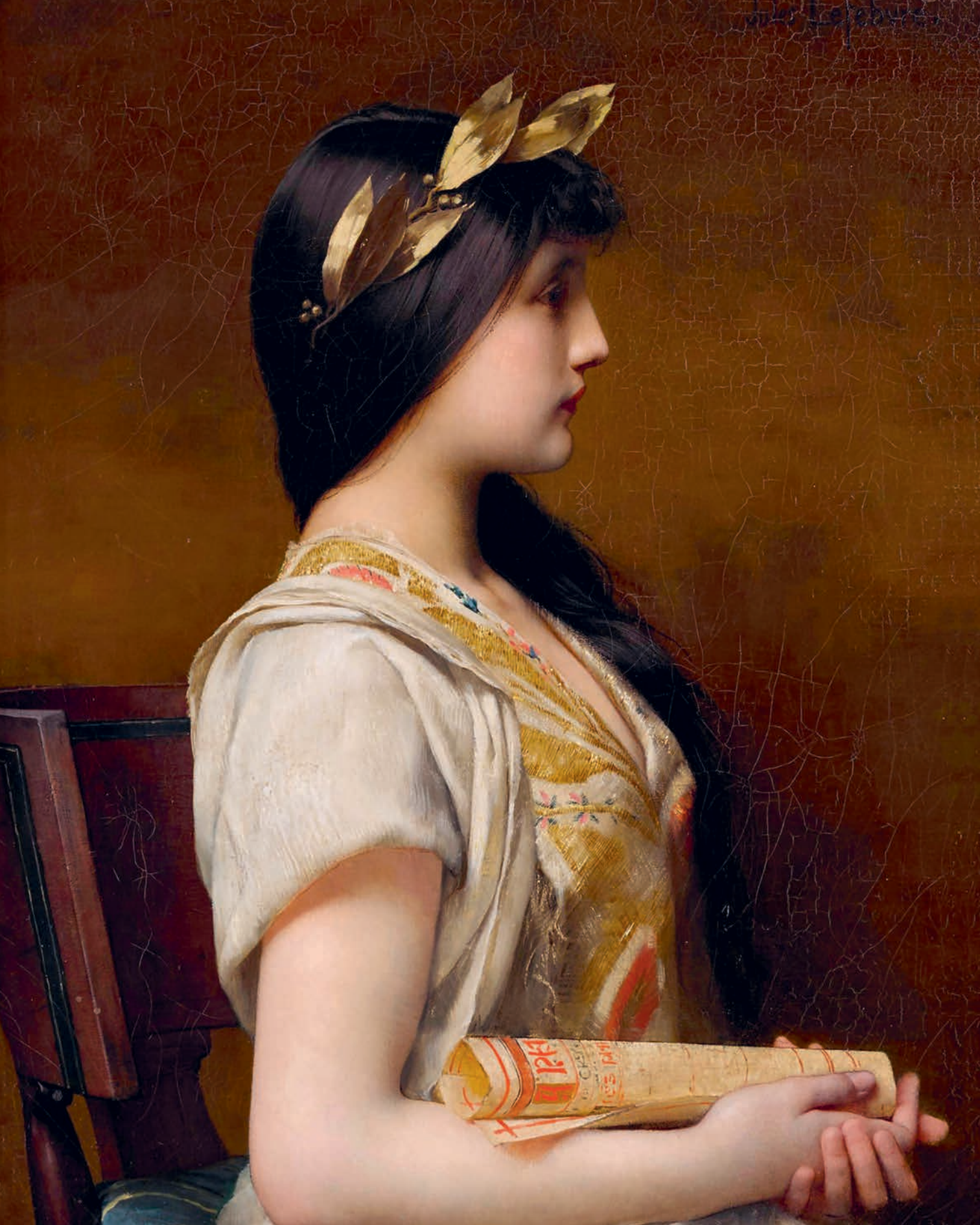
Portretul poetului Homer

1639, ulei pe lemn

72,1 × 56,8 cm

Walters Art Museum,

Baltimore

SEPTEM URBES CERTAVIT L...
HOMERI
SEPTIMA MUDOS COLOPHON SAPAMIN...
ARGOS ATHENAS
A 1630

De unde izvorăsc legendele?

Să începem cu fundația

De la lecturile din copilărie până la platformele de streaming, influența mitologiei greco-romane persistă și în secolul al XXI-lea și capătă forme noi. Însă, aceste legende sunt prezente în cultura occidentală într-o asemenea măsură, încât uităm de multe ori cum au ajuns până la noi.

Ce este o legendă?

POVEȘTI ...

O legendă este o poveste spusă din nou și din nou, până ajunge să fie inclusă într-un patrimoniu colectiv. Legenda ne ajută să înțelegem lumea și modul în care ea funcționează; ne prezintă o viziune despre originea lucrurilor și ființelor. Legendele îi ajută pe oameni să își descopere locul în univers și să înțeleagă societatea în care trăiesc.

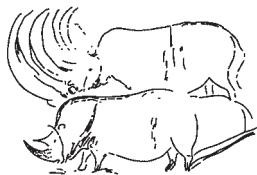
... UNIVERSALE

Legendele conțin motive care se repetă, se transformă și se transmit în timp și spațiu; de aceea, le regăsim în culturi și epoci diferite.

Această definiție se inspiră din definițiile formulate de etnologul Claude Lévi-Strauss, care a studiat amănunțit evoluția legendelor de-a lungul secolului al XX-lea.

CÂTEVA LEGENDE CELEBRE ÎN ÎNTREAGA LUME

Legendele sunt prezente în toate societățile lumii și în toate epocile. Doar câteva fragmente ale primelor relatări s-au mai păstrat până în prezent, căci ele au fost inițial transmise pe cale orală.

Desenele rupestre din peștera Chauvet, dintre care cele mai vechi datează de acum aproximativ 36.000 de ani, sunt reprezentări ale unor legende. Nu știm cum să descifrăm semnificația acestor desene, căci nu dispunem de nicio legendă pentru a le interpreta.

În Japonia, cea mai veche legendă păstrată în scris se numește *Kojiki*. A fost consemnată pe hârtie în secolul al VII-lea, dar cuprinde două relatări orale, Teiki și Kyuji, din secolul al VI-lea î.Hr.

Epopoea lui Ghilgameș, regele cetății Uruk, este cel mai vechi poem epic din lume păstrat în formă scrisă. Datând de la sfârșitul mileniului al III-lea î.Hr., a fost transcris pe tăblițe de lut în limba akkadiană cam prin mileniul al II-lea î.Hr.

Dar în lumea greco-romană?

Mitologia greacă, preluată pe scară largă și continuată de romani, constituie un vast ansamblu care își are originile în tradiția povestirilor transmise pe cale orală și care au dăinuit până astăzi sub forma unor texte compuse de diverși autori din epoci diferite. Uneori complementare, alteori contradictorii, aceste scrieri au reprezentat, de-a lungul timpului, o sursă de inspirație pentru numeroși artiști. Printre cei mai importanți autori, se numără:

LA GRECI

Homer

☞ **Perioada:** sec. VIII î.Hr.
📖 **Opere:** *Iliada* (pag. 224),
Odiseea (pag. 256).
Știm atât de puține lucruri
despre el, încât se ia în
considerare și ipoteza unei
opere colective.

Hesiod

☞ **Perioada:** sec. VIII-VII î.Hr.
📖 **Opere:** *Munci și zile*,
Teogonia (pag. 30).
În *Munci și zile*, Hesiod se prezintă
drept un țăran devenit poet din
dorința de a-și instrui fratele.

Apolodor din Atena

☞ **Perioada:** sec. II î.Hr.
📖 **Opere:** *Biblioteca*.
Posibil ulterioară, opera i-a
fost atribuită foarte devreme în
mod eronat. Prin convenție, ea
continuă să fie prezentată sub
numele său.

LA ROMANI

Ovidiu

☞ **Perioada:** sec. I î.Hr. – sec. I d.Hr.
📖 **Opere:** *Metamorfoze*,
Fastele, *Eroine*, *Arta iubirii*.
Metamorfozele reprezintă prin-
cipala sursă de inspirație pentru
artiștii așa-ziși moderni, adică
pentru cei din perioada ulterioară
Evului Mediu.

Hyginus

☞ **Perioada:** sec. I î.Hr.- sec. I d.Hr.
📖 **Opere:** *Fabule*.
Probabil fost sclav eliberat, Caius
Iulius Hyginus a fost bibliotecarul
împăratului Augustus. *Fabulele* sale
oferă o sinteză latină a mitologiei.

Virgiliu

☞ **Perioada:** sec. I î.Hr.
📖 **Opere:** *Eneida*, *Bucolicele*,
Georgicele.
Virgiliu a scris *Eneida* pentru a
sluji politicii împăratului
Augustus și a contura o imagine
glorificatoare a Romei.

DAR UNDE SUNT FEMEILE?

În lucrările despre mitologia greco-romană, scriitoarele din Antichitate sunt menționate foarte rar, căci din scrierile lor s-au păstrat doar câteva fragmente. Cu excepția lui Safo, aceste scriitoare sunt foarte puțin cunoscute. Conștientă de această invizibilitate, poeta britanică Renée Vivien traduce câteva texte ale unor scriitoare din Grecia, iar în 1904, publică antologia *Les Kitharèdes*, scoțând astfel la lumină operele a treisprezece scriitoare, printre care și Corinna și Erinna.

Să facem prezentările

.....

O distribuție de primă clasă

Portretele-robot ale zeităților olimpiene

Fiecare zeităte are o funcție și veghează asupra unor valori sau activități, ceea ce îi definește rolul în mitologie, dar și motivele pentru care oamenii o venerază. În această primă parte, facem cunoștință cu fiecare dintre aceste zeități pentru a înțelege mai bine locul lor în povestiri. Aceste portrete servesc și ca puncte de referință pe tot parcursul lecturii.

Zeus

Zeul suprem

După ce își eliberează surorile și frații, care fuseseră cu toții înghițiți de Cronos, Zeus conduce lupta împotriva Titanilor și, mai apoi, pe cea împotriva Giganților. Astfel, se creează panteonul olimpian. Renumit pentru infidelitățile sale, Zeus se metamorfozează adesea pentru a seduce și a silui ființele pe care le dorește.

FIȘĂ INFORMATIVĂ	
Nume latin	Jupiter
Funcții	Stăpânul zeilor și al oamenilor, zeul cerului și al trăsnetelor
Atribute și înfățișare	<ul style="list-style-type: none"> • Re prezentat frecvent cu barbă • Însoțit uneori de un vultur • Ține în mână un fulger sau un mănunchi de fulgere
Părinți	Cronos și Rhea
Frați și surori	Poseidon, Hades, Hestia, Demetra, Hera
Soții oficiale	Metis, Themis și, ulterior, Hera
Relații extraconjugale	Dione, Leto, Leda, Alcmena, Antiopa, Callisto, Danae, Europa, Ganimedede și multe altele, nu întotdeauna consimțite
Urmași	Atena, Ares, Apollo, Hermes, Hebe, Anotimpurile, Moirele, Grațiile, Heracle și, conform altor legende, Afrodita și Hefaistos și mulți alții

Apare în

Nicolas Poussin

Hrănirea copilului Jupiter,
circa 1635-1637,
Dulwich Picture Gallery, Londra
vedeți pag. 35

Jean Auguste Dominique Ingres

Jupiter și Thetis,
1811,
Muzeul Granet,
Aix-en-Provence
vedeți pag. 239

După Jacob Jordaens

Jupiter,
circa 1614,
Indianapolis Museum
of Art, Indianapolis
vedeți pag. 37

Tiziano Vecellio, numit și Tițian

Danae care primește ploaia de aur,
1560-1565,
Museo Nacional del Prado, Madrid
vedeți pag. 45

Hera

Răzbunarea are gust divin

Cunoscută pentru gelozia ei, alimentată de numeroasele infidelități ale soțului său, Hera se răzbună adesea pe iubitele lui Zeus și pe urmașii lor, în special pe Heracle și pe Dionis. Ea se va număra printre susținătorii regelui Priam în timpul războiului troian.

FIȘĂ INFORMATIVĂ

Nume latin	Iunona
Funcții	Soția lui Zeus, regina zeilor, zeița protectoare a căsătoriei, a maternității și a femeilor măritate
Atribute și înfățișare	<ul style="list-style-type: none"> • Ușor de recunoscut după voalul care evocă statutul ei de soție • Înfățișată cu o diademă și un sceptru, simboluri ale statutului său de suverană • Asociată cu păunul, junca, crinul și rodia, simbol al fertilității
Părinți	Cronos și Rhea
Frați și surori	Poseidon, Hades, Hestia, Demetra, Zeus
Soț oficial	Zeus
Urmași	Ares, Ilithyia, Hefaistos, Hebe și, conform altor legende, Eris și Enio

Apare în

Peter Paul Rubens

Iunona și Argus,
circa 1592,
Centraal Museum, Utrecht
vedeți pag. 59

**Jacopo Robusti, numit
și Tintoretto**

Originea Căii Lactee,
circa 1577-1579,
National Gallery, Londra
vedeți pag. 187

**Lucas Cranach, numit
și cel Bătrân**

Judecata lui Paris, 1528,
The Metropolitan Museum of Art,
New York
vedeți pag. 229

**Louise Élisabeth
Vigée Le Brun**

*Venus oferindu-i
cingătoarea lunonei*, 1781,
colecție privată, New York
vedeți pag. 241

Poseidon

Apă și galop

Poseidon are numeroase relații extraconjugale, în urma cărora se nasc diverse creaturi splendide sau înspăimântătoare. Răzbnător, în războiul troian, el îi sprijină pe greci, ca represalii împotriva regelui Laomedon, care a refuzat să-l plătească după ce, împreună cu Apollo, a ajutat la construirea zidurilor cetății.

FIȘĂ INFORMATIVĂ

Nume latin	Neptun
Funcții	Zeul mării, al apelor în general și al cutremurelor, zeitate asociată cu calul.
Atribute și înfățișare	<ul style="list-style-type: none"> • Reprezentat cu un trident • Un car tras de patru armăsari • Însoțit de delfini și creaturi marine, precum Nereidele sau Tritonii
Părinți	Cronos și Rhea
Frați și surori	Hera, Hades, Hestia, Demetra, Zeus
Soții oficiale	Amfitrita
Relații extraconjugale	Halia, Gaia, Thoosa, Meduza etc., nu întotdeauna consimțite
Urmași	Rodos, Polifem, Pegas, Chrysaor, Caribda, Glaucus și, conform altor legende, Orion etc.

Apare în

René Antoine Houasse

Disputa dintre Minerva și Neptun,
1696,
Musée national des châteaux
de Versailles et de Trianon
vedeți pag. 113

Alexandre Charles Guillemot

*Marte și Venus surprinși de
Vulcan*, 1827,
Indianapolis Museum of Art,
Indianapolis
vedeți pag. 133

Hades

Moartea din suflet

Hades moștenește tărâmul morților, în timp ce frații săi, Zeus și Poseidon pun stăpânire pe cer și, respectiv, pe mare. Hades apare mai ales în legenda răpirii Persefoni, care îi devine soție și regină a lumii subterane.

FIȘĂ INFORMATIVĂ

Nume latin	Pluto
Funcții	Zeul morților, suveranul Infernului
Atribute și înfățișare	<ul style="list-style-type: none"> • Reprezentat cu un bident sau un sceptru, simbol al statutului său de suveran • Însoțit de Cerber, câinele cu trei capete care păzește intrarea în regatul său • Asociat cu Cornul abundenței, cu referire la bogăția pământului al cărui stăpân este
Părinți	Cronos și Rhea
Frați și surori	Poseidon, Hera, Hestia, Demetra, Zeus
Soție oficială	Persefona

Apare în

Rembrandt

Răpirea Proserpinei,
circa 1630,
Gemäldegalerie, Berlin
vedeți pag. 103

Alessandro Allori

Răpirea Proserpinei,
1570,
J. Paul Getty Museum,
Los Angeles
vedeți pp. 106-107

François de Nomé

Infernul,
1622,
Musée des Beaux-Arts
et d'Archéologie, Besançon
vedeți pp. 286-287

Demetra

Nu există doar grâu în viață

Zeița apare în principal în legenda legată de fiica ei, Persefona. După ce aceasta este răpită de Hades, Demetra pornește în căutarea ei, străbătând lumea în lung și-n lat. În timpul acestui periplu, zeița poposește în special în cetatea Eleusis, unde era adorată cu fervoare, creându-se aici un adevărat cult pentru ea.

FIȘĂ INFORMATIVĂ	
Nume latin	Ceres
Funcții	Zeița pământului roditor și hrănitor, a culturilor și recoltelor, supranumită uneori Deo
Atribute și înfățișare	<ul style="list-style-type: none"> • Reprezentată cu un snop sau o cunună de spice de grâu • Asociată cu florile de mac • Are și o seceră care evocă secerișul • Asociată cu Cornul abundenței, simbol al fertilității pământului
Părinți	Cronos și Rhea
Frați și surori	Poseidon, Hera, Hestia, Hades, Zeus
Relații amoroase	Zeus, Iasion, Poseidon
Urmași	Persefona, Plutus, Arion

Apare în

Hendrick Van Balen și Jan I Bruegel

Nunta lui Thetis cu Peleu și Apollo și concertul Muzelor,
circa 1618,
Muzeul Luvru, Paris
vedeți pp. 226-227

Hefaistos

Arta fierăriei

În fierăria sa aflată sub vulcanul sicilian Etna, el își pune ingeniozitatea în slujba lui Zeus, zămislind-o pe Pandora. Își umilește soția ca pedeapsă pentru relația ei adulteră cu Ares. Din „sămânța” sa, care se prelinge pe coapsa zeiței virgine Atena, se naște Erichthonius, unul dintre primii regi ai Atenei.

FIȘĂ INFORMATIVĂ	
Nume latin	Vulcan
Funcții	Zeul focului și al metalelor, fierarul Olimpului
Atribute și înfățișare	<ul style="list-style-type: none"> • Reprezentat adesea cu un chip hâd, păr vâlvoi și șchiop • Echipat cu un ciocan și o nicovală, simboluri ale meșteșugului său • Era asistat de Ciclopi și Cabiri
Părinți	Zeus și Hera sau doar Hera
Soții oficiale	Afrodita, Aglaia și, conform altor legende, Charis
Relații extraconjugale	Anticleia, Cabeiro
Urmași	Erichthonius, Perifete, Cabirii, argonautul Palemon, sculptorul Ardalus

Apare în

Diego Velázquez

Apollo în fierăria lui Vulcan,
circa 1630,
Museo Nacional del Prado,
Madrid
vedeți pag. 131

Alexandre Charles Guillemot

Marte și Venus surprinși de Vulcan,
1827,
Indianapolis Museum of Art,
Indianapolis
vedeți pag. 133

François Boucher

*Venus cerându-i lui Vulcan
arme pentru Enea*,
1732,
Muzeul Luvru, Paris
vedeți pag. 285

Frații Le Nain

Venus în fierăria lui Vulcan,
1641,
Musée des Beaux-Arts,
Reims
vedeți pag. 284

Afrodita

Iubire și apă cristalină

Născută din „sămânța” lui Uranus prelinșă în mare, Afrodita ajunge pe țărmul Ciprului. Este cunoscută pentru numeroșii săi amanți, atât zei, cât și muritori. Prințul Troiei, Paris, o desemnează drept cea mai frumoasă femeie. Tot el îi cucerește inima Elenei, declanșând astfel războiul troian.

FIȘĂ INFORMATIVĂ

Nume latin	Venus
Funcții	Zeița iubirii și a dorinței amoroase și, conform altor legende, și a grădinilor; supranumită Cytherea („cea care vine din Cythera”)
Atribute și înfățișare	<ul style="list-style-type: none"> • Re prezentată adesea nud și împodobită cu bijuterii care îi evidențiază frumusețea • Asociată cu porumbelul • Adesea însoțită de mici Amorași (numiți <i>putti</i> în pictură) • Evocată prin intermediul trandafirului și al mirtului
Părinți	Uranus și Pontus (Marea) sau Zeus și Dione
Soț oficial	Hefaistos
Relații extraconjugale	Ares, Adonis, Hermes, Anchise, Poseidon, Dionis etc.
Urmași	Enea (pag. 274), Harmonia, Deimos și Phobos (pag. 128) sau, conform altor legende, Eros și Anteros, Priap

Apare în

Sandro Botticelli

Nașterea Venerei,
circa 1485,
Galeria Uffizi, Florența
vedeți pag. 117

**Lucas Cranach,
numit și cel Bătrân**

Judecata lui Paris, 1528,
The Metropolitan Museum of
Art, New York
vedeți pag. 229

**Louise Élisabeth Vigée
Le Brun**

Venus oferindu-i cingătoarea lunonei, 1781,
Colecție privată,
New York
vedeți pag. 241

**Tiziano Vecellio,
numit și Tițian**

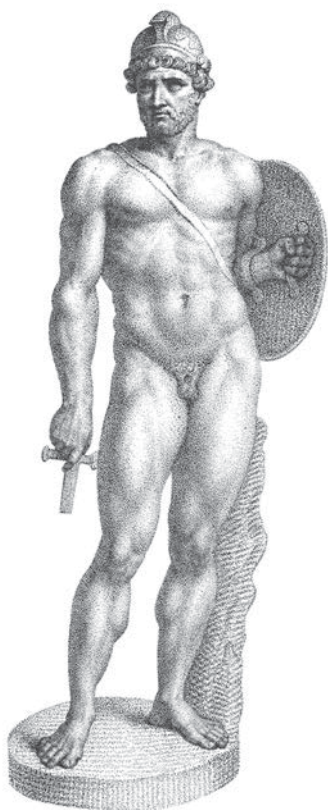

Venus la oglindă, 1555,
National Gallery of Art,
Washington DC
vedeți pag. 118

Ares

Mașina de război

Ares este un zeu violent și sângeros, însoțit în bătăliile sale de Eris (zeița vrajbei), Enio (zeița războiului), precum și de copiii săi, Deimos (zeul terorii) și Phobos (zeița fricii). Poeții nu ezită să-l prezinte în situații jenante, fiind deseori înfrânt în război de Atena sau umilit de Hefaistos.

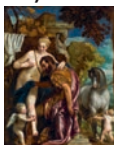

FIȘĂ INFORMATIVĂ

Nume latin	Marte
Funcții	Zeul războiului și al bătăliilor
Atribute și înfățișare	<ul style="list-style-type: none"> • Ușor de recunoscut după aspectul său viril • Diverse atribute legate de război: cască, platoșă, scut, sabie etc.
Părinți	Zeus și Hera sau doar Hera
Relații amoroase	Afrodita, Pirene, Harmonia, Althea etc.
Urmași	Harmonia, Deimos și Phobos (pag. 128); conform altor legende, Eros și Anteros, Amazoanele, Ascalaphus, Cycnus, Diomedea, Thrax și Lycaon și, conform altor legende, Meleagru (pag. 150) etc.

Apare în

Paolo Caliari,
numit și Veronese

Marte și Venus uniți de Amor,
circa 1575-1580,
The Metropolitan Museum of
Art, New York
vedeți pag. 129

Alexandre Charles Guillemot

*Marte și Venus surprinși
de Vulcan*, 1827,
Indianapolis Museum of Art,
Indianapolis
vedeți pag. 133

Joachim Wtewael

*Marte și Venus surprinși
de Vulcan*, 1606-1610,
J. Paul Getty Museum,
Los Angeles
vedeți pag. 132

Hendrick Van Balen
și Jan I Bruegel

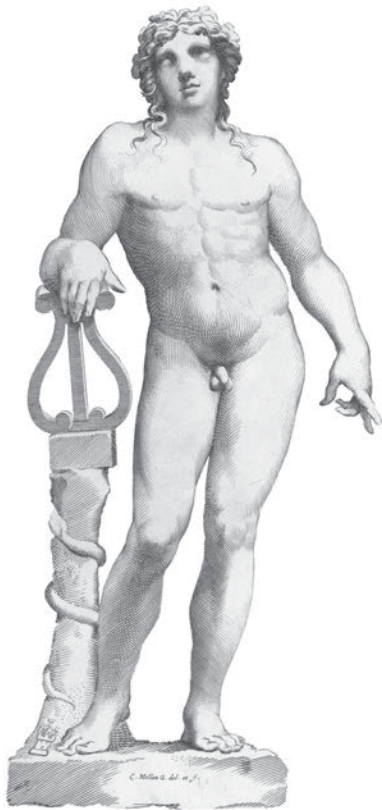

*Nunta lui Thetis cu Peleu și
Apollo și concertul Muzelor*
circa 1618,
Muzeul Luvru, Paris
vedeți pp. 226-227

Apollo

Zeul orbitor

Conducătorul celor nouă Muze, Apollo este asociat cu Delos, insula sa natală, și cu Delfi, unde preoteasa Pitia rostea profeții. Apollo, împreună cu Artemis, își răzbună mama în fața lui Niobe. Se îndrăgostește de Daphne și de Hyacinthus, spre marea sa nefericire. Ovidiu îi atribuie paternitatea lui Orfeu.

FIȘĂ INFORMATIVĂ	
Nume latin	Același nume și la romani
Funcții	Zeul frumuseții, luminii și artelor, supranumit și Phoebus
Atribute și înfățișare	<ul style="list-style-type: none"> • Asociat cu soarele • Renumit pentru frumusețea sa • Reprezentat în general cu o splendidă podoabă capilară blondă și ondulată (deși unele legende îl descriu ca având părul șaten) • Poartă o cunună de lauri • Trage cu arcul și cântă la liră
Părinți	Zeus și Leto
Frați și surori	Fratele geamăn al lui Artemis
Relații amoroase	Coronis, Hyacinthus (pag. 88), Daphne (pag. 100), Creuse, Admeta, Cyrene, unele dintre muze (pag. 90) și, conform altor legende, Hecuba (pag. 225) etc.
Urmași	Asclepios, Ion, Coribanții (pag. 34) și, conform altor legende, Troilus

Apare în

Giambattista Tiepolo

Moartea lui Hyacinthus,
circa 1750-1753,
Museo Thyssen-Bornemisza,
Madrid
vedeți pag. 89

Annibale Carracci

Latona și țăranii din Licia,
circa 1588-1590,
Palatul Arhiepiscopal din
Kroměříž, Republica Cehă
vedeți pag. 83

Abraham Bloemaert

*Apollo și Diana o pedepsesc
pe Niobe omorându-i copiii*,
1591,
Statens Museum for Kunst,
Copenhaga
vedeți pag. 85

Jusepe de Ribera

Apollo și Marsyas,
1637,
Museo di Capodimonte,
Napoli
vedeți pag. 95

Artemis

Ochi de căprioară și caracter de fiară

Cunoscută pentru mânia ei redutabilă, zeița fecioară îi pedepsește pe cei care atentează la castitatea ei, precum Acteon sau Siproites. Nu ezită să se răzbune nici pe Callisto, deși aceasta fusese siluită de Zeus. Împreună cu fratele său Apollo, Artemis se răzbuună pe regina Niobe, care îndrăznise să-i jignească mama, pe Leto.

FIȘĂ INFORMATIVĂ

Nume latin	Diana
Funcții	Zeița fecioară a vânătorii, asociată cu natura, uneori supranumită Phoebe.
Atribute și înfățișare	<ul style="list-style-type: none"> • Reprezentată purtând pe frunte o semilună • Însoțită adesea de o căprioară sau de câini de vânătoare • Înarmată cu un arc și săgeți
Părinți	Zeus și Leto
Frați și surori	Sora geamănă a lui Apollo
Relații amoroase	Conform unor legende, Endymion, atunci când este asociată cu Selene (Luna)

Apare în

Orazio Gentileschi

Diana, zeița vânătorii, prima parte a secolului al XVII-lea, Muzeul de Arte din Nantes, Nantes vedeți pag. 71

Tiziano Vecellio, numit și Tițian

Diana și Callisto, 1556-1559, National Gallery, Londra/ National Galleries of Scotland, Edinburgh vedeți pag. 69

Tiziano Vecellio, numit și Tițian

Diana și Acteon, 1556-1559, National Gallery, Londra vedeți pag. 75

Sebastiano Ricci

Sacrificiul Ifigeniei, circa 1710-1725, Fundação Gaudium Magnum – Maria e João Cortez de Lobão, Lisabona vedeți pag. 235

Hermes

Ați primit un mesaj

Imediat după naștere, Hermes îi fură cirezile lui Apollo, dovedindu-și astfel forța și istețimea. Inventator al lirei și al flautului, apare adesea ca personaj secundar, intervenind pentru a-i ajuta atât pe eroi, cât și pe zei – în special pe Zeus, punându-l pe Dionis la adăpost de Hera și ucigându-l pe Argus.

FIȘĂ INFORMATIVĂ	
Nume latin	Mercur
Funcții	Zeul comerțului, al hoților și călătorilor, mesagerul Olimpului
Atribute și înfățișare	<ul style="list-style-type: none"> • Ușor de recunoscut după sandalele înaripate (sau coif) • Poartă pe cap un coif numit „petas” • Ține în mână caduceul, un toiag cu doi șerpi încolăciți în jurul lui
Părinți	Zeus și Maia
Relații amoroase	Chione, Herse, Dryope și, conform altor legende, Penelopa, Afrodita etc.
Urmași	Autolycus, Eurytus, Abderos, Cephalus, Pan, Hermafroditus etc.

Apare în

René Antoine Houasse

Disputa dintre Minerva și Neptun, 1696, Musée national des châteaux de Versailles et de Trianon vedeți pag. 113

Lucas Cranach, numit și cel Bătrân

Judecata lui Paris, 1528, The Metropolitan Museum of Art, New York vedeți pag. 229

Joachim Wtewael

Marte și Venus surprinși de Vulcan, 1606-1610, J. Paul Getty Museum, Los Angeles vedeți pag. 132

Abraham Bloemaert

Mercur, Argus și Io, circa 1592, Centraal Museum, Utrecht vedeți pag. 58

Atena

Face pe grozava încă de la naștere

Se naște țâșnind din capul lui Zeus, înarmată și purtând cască. Protectoare a cetății Atena, pe care o câștigă în detrimentul lui Poseidon, Atena veghează în special asupra lui Ulise pe parcursul odiseei lui. I se mai spune și Pallas, în amintirea prietenei ei din copilărie, Pallas, pe care o ucide din greșală.

FIȘĂ INFORMATIVĂ

Nume latin	Minerva
Funcții	Zeiță fecioară, ingenioasă și războinică, asociată cu înțelepciunea și strategia războiului, protectoare a cetăților și meșteșugarilor
Atribute și înfățișare	<ul style="list-style-type: none"> • Poartă un coif • Înarmată cu o săbiță și cu egida, care este fie o platoșă din piele de capră, fie un scut • Scut încrustat cu capul Meduzei • Este însoțită de o bufniță, simbolul înțelepciunii, și de zeița Nike (zeița victoriei)
Părinți	Zeus și Metis
Urmași	Erichthonius (născut din „sămânța” lui Hefaiostos, prelinșă pe coapsa ei)

Apare în

Bartholomeus Spranger

Minerva victorioasă asupra Ignoranței, 1596-1600, Kunsthistorisches Museum, Viena
vedeți pag. 109

René Antoine Houasse

Disputa dintre Minerva și Neptun, 1696, Musée national des châteaux de Versailles et de Trianon
vedeți pag. 113

Jean-Marc Nattier

Perseu, ajutat de Minerva, îi împietrește pe Phineus și tovarășii săi, circa 1718, musée des Beaux-Arts, Tours
vedeți pag. 161

Gustave Boulanger

Ulise recunoscut de Euricleea, 1849, École nationale supérieure des Beaux-Arts, Paris
vedeți pag. 269

Dionis

Are un bob (de strugure)

Născut din coapsa lui Zeus, Dionis trebuie să cucerească mai întâi India pentru a dovedi că merită să acceadă în Olimp. Este un zeu cu o personalitate ambiguă, când vesel, când violent, asemenea efectelor pe care le are vinul asupra omului. Este asociat cu nebunia, uneori ucigătoare, cu care îi pedepsește pe cei care nu-i cinstesc cultul.

FIȘĂ INFORMATIVĂ

Nume latin	Bahus sau Liber
Funcții	Zeul vinului și al viței-de-vie, al nebuniei mistice și reînnoirii
Atribute și înfățișare	<ul style="list-style-type: none"> • Asociat cu tot ce ține de vin: struguri, viță-de-vie etc. • Îmbrăcat într-o piele de panteră, animal care îi trage carul • Asociat și cu țapul • Înconjurat de satiri, sileni, bacante și nimfe numite Menade
Părinți	Zeus și Semele
Soții oficiale	Ariadna
Relații extraconjugale	Afrodita, Aura, Niceea și, conform altor legende, Althea
Urmași	Priapus și, conform altor legende, Telete sau Deianira

Michaelina Wautier

Triumful lui Bahus, 1659, Kunsthistorisches Museum, Viena vedeți pag. 139

Apare în

Guido Reni

Bahus și Ariadna, circa 1619-1621, Los Angeles County Museum of Art vedeți pag. 183

Michelangelo Merisi, numit și Caravaggio

Bahus, circa 1598, Galeria Uffizi, Florența vedeți pag. 141

Hestia

Zeița căminului

Zeiță foarte venerată în Antichitate, atât acasă, cât și în temple, Hestia a căutat refugiu la Zeus ca să scape de avansurile lui Hermes și ale lui Poseidon. Jură să își păstreze virginitatea pentru totdeauna și rămâne să locuiască permanent pe Muntele Olimp.

FIȘĂ INFORMATIVĂ

Nume latin	Vesta
Funcții	Zeița focului din vatră și a căminului
Atribute și înfățișare	<ul style="list-style-type: none"> • Imaginea sa apare mai ales pe monede romane • Poartă un voal și un sceptru lung • Asociată cu paladiul; o reprezentare a zeiței Atena, care se presupune că a fost adusă de Enea din Troia (pag. 276) și păstrată în templul Vestei, la Roma
Părinți	Cronos și Rhea
Fratie	Poseidon, Hera, Demetra, Hades, Zeus

Absență de la apel

Sedentaritatea Hestiei o face să lipsească din narațiunile mitologice care servesc drept sursă de inspirație pentru artiști; prin urmare, este rareori reprezentată în istoria artei. Totuși, pictorii au fost interesați de preotesele ei, pe care romanii le numeau vestale.

Jean Raoux
Vestală
purtând focul sacru

Pauline Auzou (?)
Portretul unei tinere vestale împodobite cu flori

Jean Raoux
Fecioare din Antichitate

Jacques-Louis David
O vestală fecioară [...]

Să explorăm tărâmul zeităților

Patimile și mânia zeilor

Nașterea și legendele olimpienilor

Pe tărâmul zeităților, totul devine extrem, intens și exacerbant; probabil toate acestea îi definesc cel mai bine pe zei spre deosebire de muritori. Cea mai mică iritare se transformă în furie dezlănțuită, orice atracție fizică se transformă în pasiune violentă, orice ranchiună duce la răzbunare nemiloasă. Această exagerare a sentimentelor duce inevitabil la suferințe sfâșietoare sau la crime oribile, care nu sunt niciodată pedepsite. Din înălțimile Olimpului, zeii sunt intangibili...

Crearea lumii

Totul este haos

La fel ca orice religie, mitologia greacă se preocupă și de nașterea lumii. Deși există numeroase versiuni, povestirea dominantă este cea din *Teogonia* lui Hesiod, pe care autorul o începe evocând prezența a patru forțe primordiale, care le precedă pe toate celelalte.

Să așezăm fundația

Ce este *Teogonia*?

Hesiod, autor grec din secolul al VII-lea î.Hr., oferă prin *Teogonia* o narațiune fundamentală și o resursă neprețuită pentru înțelegerea mitologiei grecești. În această lucrare, el consemnează crearea lumii, genealogia zeităților și bătălia epică purtată de zeii olimpici, cu Zeus în frunte, pentru a se elibera de sub jugul Titanilor și pentru a stăpâni lumea.

Începe așa...

Hesiod indică existența a patru zeități primordiale, care dau naștere tuturor celorlalte:
„Haos a fost la-nceput. Pământul cu largile-i coapse,/Casă temeinică dată nemuritorilor care/Au stăpânire pe culmea Olimpului plin de troiene./Tartarul întunecat, sub pământul cu drumuri întinse./Eros apoi, printre zeii nemuritori, cel mai gingaș/Îmbлъnzitor, ce supune pe oameni și zei deopotrivă [...]”

Hesiod, *Teogonia*, traducere de Dumitru T. Burtea (1973).

Cei patru fantastici

Haosul

Haosul este vidul și absența care precedă totul și din care apar toate celelalte. Dacă unele genealogii îl indică pe Haos drept părintele celorlalte trei zeități primordiale, Hesiod se rezumă doar la menționarea lor după Haos. În schimb, din Haos se nasc Nyx (Noaptea) și Erebus (Întunericul), care la rândul lor devin părinții unor entități divine înfricoșătoare.

Gaia

Gaia (Pământul) este mama lui Pontus (Marea) și a lui Uranus (Cerul). Acesta din urmă s-a unit cu Gaia, care îi naște pe Titani, printre care se numără Rhea și Cronos, cel mai tânăr și cel mai viteaz dintre toți. Ei vor fi părinții primilor zei olimpici: Hestia, Demetra, Hera, Poseidon, Hades și Zeus.

Tartar

Reprezintă adâncurile lumii, care vor deveni și închisoarea din lumea subpământeană (Infern) unde își ispășesc pedeapsa cei mai răi dintre criminali. Din unirea lui Tartar cu Gaia se naște Typhon. Iar după împerecherea lui cu monstruoasa Echidna, el devine tatăl unei dinastii de creaturi înspăimântătoare care populează mitologia, de la Cerber (pag. 188) până la Sfînzul din Teba (pag. 208).

Eros

Descris ca fiind cel mai frumos, Amor este o zeitate extrem de puternică, care îi domină atât pe zei, cât și pe oameni. Chiar dacă nu intervine în povestire ca personaj activ, dorința iubirii reprezintă principala forță motrice a unirii dintre ființele supranaturale care marchează *Teogonia*.